

شهر داری ماموریت‌ها و مسئولیت‌های جدیدی را نیز در این سال‌ها بر عهده گرفته است. افزایش نرخ سالمندی و تبعات منفی ناشی از آن و نیز کاهش نرخ فرزندآوری و به تبع آن تهدیداتی که ادامه این روند برای کشور ایجاد می‌کند به عنوان یکی از دغدغه‌های مقام معظم رهبری مورد توجه شهرداری قرار گرفته است. در راستای رفع این دغدغه، شهرداری تهران مستند به قوانین و مقررات، خودفرض دانست سیاست‌های تبلیغی و ترویجی در حوزه فرزندآوری را به شکل جدی دنبال کند و برای تحقق این هدف، ستاد جوانی جمعیت را در اداره سلامت به عنوان متولی حوزه سلامت فرهنگی و اجتماعی راه‌اندازی کرد. آماده‌سازی لایحه‌ای برای حمایت از مادران دارای ۳ فرزند به بالا و قانون‌مند کردن ارائه خدمات به مادران و نیز اعطای بسته‌های تشویقی به مادران در راستای تبیین اهمیت موضوع چند فرزندگی از اقداماتی بود که در مسیر تکلیف خوددنبال کردیم.

ماموریتی
برای کالشی
یک دغدغه روزگاری

زهره الهیان، فعال اجتماعی:

شهرداری در مسیر پرکردن خلأهای سلامت اجتماعی

نماینده سابق مردم تهران در مجلس شورای اسلامی و فعال اجتماعی می‌گوید نباید سلامت را محدود به انگاره‌هایی دانست که تاکنون در جامعه ترویج و تبلیغ می‌شده است بلکه در دنیای امروز معنا و مفهوم سلامت دارای ابعادی شده است که تا پیش از این کمتر به آن توجه می‌شد؛ ابعادی که بی‌توجهی به آن منشأ بروز بسیاری از بیماری‌های جسمی است. زهره الهیان در این باره توضیح می‌دهد: «باید سلامت را محدود و منحصر به سلامت جسم دانست. متأسفانه وزارت بهداشت سلامت را عملاً در این حوزه تعریف می‌کند. خواستار آن هستیم که برای پیشگیری از بیماری‌ها به موضوع سلامت روان مانند جسم توجه بیشتری شود.»

او در پاسخ به این سوال که رویکرد مجموعه مدیریت شهری در ۳ سال گذشته تا چه اندازه منطبق با نیازهای سلامت در ابعاد مختلف آن است، با تأکید بر اینکه شهرداری در حال پرکردن خلأ فعالیت‌های مرتبط با سلامت روان شهروندان است، ادامه می‌دهد: «اداره کل سلامت شهرداری در مسیر جبران خلأهایی است که در حوزه نشاط اجتماعی وجود دارد. پاسخ به مطالبات بر زمین مانده در حوزه سلامت روان و سلامت اجتماعی فعلیتی است که با هوشمندی مدیریت کلان شهری به خوبی در حال انجام است.»

الهیان به دیگر رویکردهایی که در ۳ سال گذشته در اداره سلامت شاهد آن بوده‌ایم اشاره می‌کند و می‌گوید: «هنگامی که جهان دیدگان، افراد دارای معلولیت و تشکلهای وابسته به آنان شاهد اقدام عملی و نه شعاری برای دنبال کردن مطالبات خود باشند، این افراد شهرداری را از خود دانسته و با آن همراهی بیشتری می‌کنند. این اتفاق سرمایه اجتماعی شهرداری را در افکار عمومی تقویت می‌کند.»

این فعال اجتماعی برگزاری رویدادهای مختلف فرهنگی و اجتماعی با نگاهی نو به جامعه هدف را وجه تمایز اقدامات اداره سلامت در دوره جدید ارزیابی می‌کند و می‌گوید: «جامعه مرتبط با حوزه کاری اداره سلامت در شهرداری تهران در دهه‌ها برنامه مفرح و شاد شرکت کرده‌اند. این تعداد برنامه در مقایسه با ادوار گذشته بی‌سابقه و مشارکت جامعه هدف در آن از پیش‌بینی‌ها فراتر بوده است. انتظار بر این است که روند اجرای برنامه‌های شاد با هدف‌گذاری در دست و منطقی افزایش یابد و همه ساکنان پایتخت از نزدیک‌ترین تا دورترین نقطه شهر از آن بهره‌مند شوند.»

شهردار تهران از تحولات چشمگیر و تقویت نگاه فرهنگی و اجتماعی به موضوعات سلامت محور می‌گوید

تبدیل شعار به عمل در حوزه سلامت

«علیرضا زاکانی» معتقد است سیاست‌هایی که در دوره تحولی شهرداری به حوزه سلامت برای اجرا ابلاغ شده است، علاوه بر تقویت جایگاه این اداره کل در ساختار فرهنگی و اجتماعی شهرداری سبب شده است نگاه شرکای اجتماعی فعال در حوزه سلامت به موضوع سلامت تغییر کند و آنان همگام و همسو با سیاست‌های شهرداری با نگاهی مشارکت‌جویانه در حوزه سلامت فعالیت کنند؛ نگاهی که در گذشته کمتر دیده می‌شود.

شهرداری در مسیر اجرای برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی سلامت محور در بیشتر موارد تنها بوده است. این را شهردار تهران می‌گوید و معتقد است شهرداری در گذشته موفقیت‌چندانی برای نهادینه کردن موضوع و اهمیت سلامت در ابعاد فرهنگی و اجتماعی نداشته است؛ «نقش شهرداری در گذشته و در حوزه سلامت عملاً با عبارتهایی مانند مسئولیت اجتماعی یا مواردی مانند آن مورد توجه قرار می‌گرفت در حالی که انتظار از شهرداری این بود که نقش جدی‌تر و عملی‌تری را برای تقویت سلامت شهروندان ایفا کند.»

زاکانی نگاه نادرست به حوزه سلامت را علت‌العلل مشکلاتی می‌داند که در حوزه جسم برای افراد رخ می‌دهد و حرفش را اینطور ادامه می‌دهد: «تلقی‌ای که امروزه از سلامت در بخش‌هایی از افکار عمومی و متأسفانه برخی از متخصصین و کارشناسان امر وجود دارد تلقی متأثر از مبانی غربی و غیر بومی است، که عملاً حول گزاره «نه به بیماری» قرار دارد. حال آنکه تلقی اسلامی-ایرانی مبتنی بر مبانی عمیق فلسفی و وحیانی، سلامت را مفهومی فراتر از «نه به بیماری» می‌داند.»

راهی که آمدیم؛ راهی که باید بپیامیم

زاکانی مسیر پیموده شده را نیازمند اصلاح و تغییر ریل‌گذاری در حوزه سلامت مدیریت شهری ارزیابی می‌کند و می‌گوید از ۳ سال پیش به این سو، مسیر برنامه‌ها در شهرداری کاملاً با گذشته تفاوت کرده است؛ «با توجه به داده‌ها و اثبات وجود خلأهایی که در این حوزه از سوی متخصصان ارائه شد، توجه شهرداری به موضوع سلامت و خصوصاً سلامت اجتماعی در شهر جلب شد. در این راستا، در تدوین برنامه‌ها و استراتژی مدیریت شهری از شعار صرف عبور کردیم.»

زاکانی واکاوای نقاط ضعف و برنامه‌ریزی برای بهبود اوضاع فرهنگی و اجتماعی در حوزه سلامت را ماموریتی می‌داند که به عنوان یک مطالبه از مدیران حوزه سلامت شهری خواسته بود؛ «به این نتیجه رسیدیم که ارتقای سلامت و مولفه‌های وابسته به آن عمدتاً با تعیین‌کننده‌های فرهنگی و اجتماعی سلامت ارتباط نزدیک و غیرقابل گسستی دارند که از آن اصطلاحاً به عنوان HDS (تعیین‌کننده سلامت اجتماعی) یاد می‌شود. به این معنا که تعیین‌کننده‌های فرهنگی و اجتماعی تا ۵۷ درصد زمینه‌ساز ارتقای سلامت است. این مهم عمدتاً در شهرداری‌ها محقق می‌شود چرا که سایر نهادهای متولی در این حوزه به دلیل فقدان زیرساخت‌هایی که برای این منظور لازم است قادر به نقش‌آفرینی در تحقق اهداف چنین مولفه‌هایی نیستند. بر همین مبنای سیاست‌گذاری‌ها تحول نرم افزاری، توجه جدی به روح شهر و پرهیز از فعالیت‌های صرفاً کالبدی به طور خاص در امور سلامت به عنوان ماموریت جدی به مدیران سلامت شهرداری ابلاغ شد تا مستند به اسناد بالادستی، این خلأها و کمبودها را جبران کنند.»

نتیجه برنامه‌های سلامت محور شهرداری

همراه‌سازی متولیان و شرکای اجتماعی فعال در حوزه سلامت با رویکردهای فرهنگی و اجتماعی، بهادادن به کانون‌های اجتماع محور و تقویت این مراکز، مردمی‌سازی برنامه‌های حوزه سلامت برای عمق بخشی به برنامه‌های اجرا شده، تقویت فعالیت‌های مشاوره‌ای با هدف پیشگیری از بروز آسیب‌های اجتماعی، ارتقای سواد سلامت با اجرای برنامه‌های فرهنگی و آموزشی، طراحی برنامه‌های مختلف از جمله سالمندان و افراد دارای معلولیت با نگرش ارزش‌آفرینی در این افراد، بازتعریف ماموریت خانه‌های سلامت و نقش‌دهی بیشتر به فعالان این حوزه برای ارائه خدمت مطلوب‌تر به شهروندان انجام گرفت.»

علیرضا زاکانی به نتیجه سیاست‌های شهرداری در حوزه سلامت در ۳ سال اخیر اشاره می‌کند: «در دوره تحولی شهرداری بر آن شدیم که با توجه به زیرساخت‌های موجود در شهرداری و ایجاد انگاره‌های فکری و ذهنی جدید در میان مسئولان و متولیان حوزه سلامت اجتماعی چه در بدنه شهرداری تهران و چه خارج از آن، ابعاد سلامت را در حوزه فرهنگی و اجتماعی پررنگ کنیم. در این فرایند، با تکیه به مبانی اسلامی-ایرانی خودمان در حوزه سلامت تلاش شد عوامل فرهنگی و اجتماعی این حوزه تقویت شود. سعی کردیم خلأهایی را که در زمینه سلامت احساس می‌کردیم با برنامه‌ریزی‌های مدون و تخصصی جبران کنیم.»